

הועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות הלימודים
להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך במכללות לחינוך

המכללה האקדמית לחינוך חמדת הדרום

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1 : רקע.....3

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה.....4

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך

במכללה האקדמית לחינוך חמדת הדרום.....5

פרק 4 : סיכום המלצות.....11

נספחים :

נספח 1 : כתב המינוי של הוועדה

נספח 2 : סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, אוני' תל-אביב, יו"ר.
 - פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני' העברית.
 - ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני' חיפה.
 - פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
 - פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
 - פרופ' מרים מבורך², מכון מופ"ת.
 - ד"ר אביבה סברדלוב³, מכללת שאנן.
 - פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני' טורונטו.
- הגב' תמר מעגן-אפרתי והגב' ענבל חזקאל-גורדון ריכזו את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום הוראת הגיל הרך במהלך חודש נובמבר 2016. טרם הביקורים קיימה הוועדה ישיבת הכנה במסגרתה דנה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בפרט.

במסגרת פעילותה ביקרה הוועדה במוסדות הבאים :

מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילין, מכללת אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסדות ובהנהלת התכניות, נפגשה עם אנשי סגל, סטודנטים ובוגרים .

דו"ח זה עוסק במסלול לגיל הרך במכללה האקדמית לחנוך חמדת הדרום. ביקור המוסד במכללה התקיים ב- 28 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה : פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב ופרופ' קובי יבלון.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולמסלול לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך

במכללה האקדמית לחינוך חמדת הדרום

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

נשיא המכללה נכנס לתפקידו כשלושה חודשים קודם לביקור הוועדה במכללה, ולאחר השלמת דו"ח ההערכה והגשתו. עם זאת התרשמה הוועדה כי קיים רצף ארגוני וכי תהליכי השינוי שנערכו בעקבות תהליך ההערכה מלווים על ידי הנשיא הנכנס.

הנהלת המכללה מדגישה את תפקידה החברתי של המכללה, אשר פועלת בפריפריה. הוועדה התרשמה מהמשאבים הכספיים והארגוניים הניכרים המושקעים על ידי המכללה לשם הנגשת הלימודים לסטודנטים מאזור הדרום, וגיוס סגל מרצים למכללה. נוכח העובדה כי כמעט ואין תחבורה ציבורית ישירה ונגישה למכללה, דואגת המכללה, בין היתר, למערך הסעות מתחנת הרכבת, התאמת שעות הלימודים והמערכת בהתאם ללוח הזמנים של הרכבות, וכן תשלום עבור ביטול זמן והוצאות נסיעה למרצים. לעיתים מוצעת למרצים אף השתתפות בהוצאות לינה על מנת לאפשר שהות ממושכת יותר במכללה. הוועדה התרשמה במיוחד מכך שהמכללה גם הקימה מערך הסעות לסטודנטיות לשם קיום עבודה מעשית, והסעת הסטודנטיות לגנים. מדובר במערך ייחודי שמדגיש אף הוא את המחויבות הרבה שהמכללה לקחה על עצמה בקיום לימודים אקדמיים עבור תושבי האזור תוך גיוס משאביה לטובתם. מצאנו כי הדבר ראוי לכל הערכה.

בנוסף, התרשמנו כי המכללה בונה קשרים עם הקהילה הסובבת אותה והדבר בא לידי ביטוי למשל, בעבודת הסטודנטים בגן המדעי של המועצה ובקיום יום עיון שנתי ביוזמת ראשת החוג שבו גננות האזור מגיעות למכללה והסטודנטיות ממלאות את מקומן בגנים. כמו כן, המכללה מציעה לסטודנטיות שירותי תינוקיה, כך שיוכלו להתפנות ללימודים. מהמידע שקיבלנו מהסטודנטיות עולה שמדובר בגורם משיכה משמעותי אשר מאפשר להן ללמוד. עם זאת, מהפן האקדמי מצאנו כי למרות שמסלול הלימודים לגיל הרך כולל הכשרה לעבודה מלידה עד שש, התינוקיה שבה מושקעים משאבים כספיים ואנושיים, לא משמשת לצרכי הכשרה.

אחד השינויים העוברים על המכללה בשנים האחרונות קשור בהרכב הסטודנטיות, כאשר שיעור הולך וגובר של סטודנטיות בא מרקע חרדי וחרדי-דתי-לאומי. הדבר מוביל לשינויים מגוונים באופי המכללה והלימודים והדבר בא לידי ביטוי, בין היתר, בראיון אישי, ובו התייחסות לרמה דתית, למועמדות ללימודי B.Ed., בדרישה לשמירה קפדנית על קוד לבוש וימי לימוד נפרדים לבנים ולבנות.

המסלול לחינוך לגיל הרך כולל כ-20 סטודנטיות בממוצע, כאשר אין הפרדה בין תפקידי ראש המסלול לגיל הרך וראש החוג לגיל הרך. נציין כי לצד ניסיונות הנהלת המכללה לקיים מסלול לימודים ייחודי ואטרקטיבי לגיל הרך לסטודנטיות מהאזור, הרי שהתכנית הקיימת כיום סובלת מקשיים מהותיים המעמידים בספק את איכותה. לצד ההערכה הרבה של הוועדה לצוות הנהלה המסור והמרצים הוועדה התרשמה ממספר קשיים מהותיים. נוכחנו שבכל מחזור מספר הסטודנטיות קטן; קיים קושי בגיוס חברי סגל מומחים בגיל הרך,

וכתוצאה מכך בתכנית הלימודים התמחות מועטה יחסית בגיל הרך ; השמת סטודנטיות לעבודה מעשית והדרכה פדגוגית פחות מותאמים לצרכים בגיל הרך. כל אלה דורשים התייחסות ברמה מערכתית. נושאים אלו יפורטו בהרחבה בהמלצות להלן לאורך הדו"ח.

המלצות הכרחיות

- לבחון את התכנות הפעלתו של מסלול עם מספר מועט של סטודנטיות בכל שנת לימוד ביחס להשקעה הנדרשת להפעלת מסלול איכותי.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).

המלצות רצויות

- כדאי להפריד בין תפקידי ראש המסלול לגיל הרך וראש החוג.
- חשוב לתת ביטוי אקדמי לקיומו של פעוטון במכללה ולעשות בו שימוש מושכל כחלק מתהליך ההכשרה במסלול לגיל הרך.

פרק 2: סגל ההוראה

סגל ההוראה כולל ברובו מרצים בעלי חלקיות משרה, המחלקים את זמנם ומרצם בין מוסדות שונים. כתוצאה מכך הוועדה התרשמה שהמרצים לא מתגבשים לכדי קבוצה שיש לה שפה מגובשת או משמעות ותרומה ייחודית למסלול הגיל הרך ולמכללה בכלל.

הוועדה קיבלה דיווח אודות המאמץ שנעשה על ידי המכללה לגיוס חברי סגל למסלול לגיל הרך. עם זאת, גם כיום לא מוצעות משרות שלמות לחברי סגל המלמדים במכללה והמעוניינים בהרחבת משרתם. בהתייחס לכך, לצד נכונות אישית של חברי הסגל להתקדם ולהתמחות במחקר ועשייה חינוכית בתחום הגיל הרך, התרשמנו כי אין להם תמונה ברורה של הדרישות לקידום, מה עליהם לעשות כדי להתקדם, והאם כשעושים זאת אכן זוכים לקידום. מרבית חברי הסגל אינם בעלי תואר ד"ר, הם אינם עוסקים במחקר ועל כן גם לא יכולים לשלב את הסטודנטיות במחקר. כפי שיצוין בפרק העוסק בתכנית הלימודים, לגיוס חברי סגל ומבנה משרות ההוראה יש השלכות שליליות גם על תכנית הלימודים עצמה.

המלצות הכרחיות

- לבסס חברי סגל ליבתי במסלול הגיל הרך אשר מקדישים את מירב זמנם לעבודה במכללה.
- לגייס חברי סגל בעלי תואר שלישי העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- לקבוע ולפרסם כללים ברורים לקידום חברי סגל.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים.

פרק 3: תכנית הלימודים

תכנית הלימודים במסלול לגיל הרך כוללת לימודים במסלול דו חוגי הכולל לימודי התמחות בגיל הרך וכן לימודי התמחות במדעים או במדעים וביהדות. נוסף על אלו מחויבות הסטודנטיות בלימודי מדרשה/לימודי יסוד

בהיקף של 4-7 קורסים נוספים (בהתאם לרקע אישי). בחינת מסלול הלימודים מעלה כי בעוד תכני הלימוד בקורסים הייעודים לגיל הרך מותאמים לעיסוק עם ילדים בגיל הרך, הרי שהקורסים הנלמדים בחטיבות המדעים נלמדים עם סטודנטים ממסלולי לימוד אחרים והם אינם מכוונים לעבודה בגיל הרך. כך למשל בחוג למדעים נלמדים קורסי מדעים, ולא קורסים להוראת מדעים בגיל הרך. הקורסים הנלמדים במסגרת המדרשה אינם רלוונטיים לעיסוק בגיל הרך, וממפגשים שקיימנו עם סטודנטיות ובוגרות עולה כי חלקם בעלי היבטים יישומיים שאינם רלוונטיים להן. מכלל הדברים עולה כי פחות ממחצית מקורסי הלימוד בתכנית הלימודים מיועדים ספציפית לגיל הרך ומכשירים לעבודה עם ילדים בגיל הרך.

עוד עולה כי המספר המועט של סטודנטיות בכל מחזור, מחייב את המכללה לבניית תכנית לימודים מובנית וכן לצירוף קבוצות לימוד משנות לימוד שונות. הדבר יוצר כשלים חמורים באופי ובמבנה ההכשרה. כך למשל יש קורסים הנלמדים שלא בעתם (מוקדם מידי או מאוחר מידי בתכנית הלימודים). סטודנטיות שמסיבות שונות נאלצו שלא ללמוד קורס אחד בזמנו מתקשות להשלימו בשנה העוקבת או בכלל. בולטת למשל העובדה שהסמינריון המחקרי נלמד במשותף למסלולי הגיל הרך והחינוך היסודי.

מבחינת תכני הלימוד, בולטת העובדה שבעוד שהתעודה הניתנת לבוגרות כוללת התייחסות לגיל לידה-שש שנים הרי שתכנית הלימודים לא כוללת כמעט כל התייחסות לגיל לידה עד שלוש שנים, ורובה ככולה מתמקדת בגילאים שלוש-שש שנים. בנוסף, חסרים קורסים שמתייחסים לנושאים מרכזיים בחינוך לגיל הרך בהיקף ראוי: התפתחות ודרכי עבודה עם ילדים מגיל לידה עד שלוש, שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים, לקויות למידה, התפתחות מוטורית ופעילות גופנית, התפתחות חברתית-רגשית, ארגון סביבה חינוכית, תכניות לימודים ותכנון עבודה בגן, ניהול גן ועוד. הנושאים כלולים בחלקם תחת הכותרת תורת הגן ב', אך בבירור אינם יכולים לקבל מענה באופן ראוי בקורס אחד.

בדיקת הסילבוסים של התכנית, כמו גם התרשמות הוועדה מהמפגש עם חברי הסגל והסטודנטיות מעלה כי הסטודנטיות לא נדרשים כמעט לקריאת ספרות מחקרית עדכנית בכלל ובאנגלית בפרט. נוסף לכך, הקורס באנגלית ניתן שלא לפי חלוקה לרמות ובשנה ב' הוא אף מקוון. הוועדה התרשמה כי תרומתו של הקורס במבנה זה לקידום קריאת ספרות מחקרית עדכנית באנגלית במסגרת תכנית הלימודים עומד בספק.

המלצות הכרחיות

- להפוך את תכנית הלימודים כולה רלוונטית ומעודכנת להכשרת גננות לעבודה עם ילדים בגיל הרך ולקשר בין חטיבות הלימוד שכיום הן נפרדות. יש לדאוג שכל הקורסים הדיציפלינריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- לדאוג להוראת מכלול התכנים הרלוונטיים להכשרת הגננות לגיל הרך ובהם התפתחות ודרכי עבודה עם ילדים מגיל לידה עד שלוש, התפתחות מוטורית, התפתחות חברתית-רגשית, ארגון סביבה חינוכית, תכניות לימודים, ניהול גן (כולל מסגרות חינוך לידה עד שלוש), תכנון לימודים, הורות וקהילה, ילדים עם צרכים מיוחדים ושילובם.
- על מנת ליצור תהליכי למידה משמעותיים, יש לוודא כי היקפי הקורסים תואמים את חשיבותם, לדאוג לכך שתכני הקורסים ייבנו ברצף הגיוני (איזה קורס קודם לקורס אחר).
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- צורך בהתייחסות משמעותית יותר להכשרה לעבודה במסגרות חינוך לידה עד שלוש הן בתכנית הלימודים, והן בעבודה המעשית ובהדרכה הנלוות לה.

המלצות רצויות

- לאפשר לסטודנטיות קורסי בחירה כך שתכנית הלימודים תאפשר השלמת קורסים במקרה של חיסור או נשירה.
- כדאי להבנות את לימודי האנגלית כך שתהיה התייחסות לרמת הידע המוקדמת של הסטודנטיות.

פרק 4: הכשרה מעשית

מעבר לשבוע התנסות במעונות (לידה-3), העבודה המעשית נערכת רק בגנים של ילדים בגילאי 3-6. היא כוללת גם התנסות בגן המדעי שפועל במועצה. המכללה בחרה לחייב את כל הסטודנטית בפרויקט "אקדמיה-גן". כתוצאה מכך ההתנסות בשנה א' ו ב' היא מינימלית ומצטמצמת לסמסטר אחד בכל שנה, ובשנה ג' כוללת עבודה בשדה למשך 3 ימים בשבוע. הוועדה התרשמה כי החיוב להשתתף באקדמיה-גן לא עולה בקנה אחד עם רצונן של כל הסטודנטיות. למיטב הבנתנו לא הובהר לסטודנטיות מראש (עם רישומן למסלול) שזה יהיה אופי ההתנסות שלהן.

זאת ועוד, המדריכות הפדגוגיות לא מלמדות קורס דידיקטיקה משותף לכל הסטודנטיות אותן הן מלוות בשדה. אין למעשה כל מפגש קבוצתי לעיבוד ההתנסות בשדה ונוצר נתק בין ההתנסות בשדה לבין שיעורי הדידיקטיקה. ההדרכה הפדגוגית בגן וקורס הדידיקטיקה במכללה ניתנים על ידי מרצות שונות. יתירה מכך, שיעורי הדידיקטיקה מתמקדים בסוגיות כלליות על הנעשה בגן ולא באירועים הקשורים בהתנסות עצמה. הוועדה התרשמה כי המדריכות הפדגוגיות מודעות לחלל שנוצר בין המכללה לבין ההתנסות בגנים ועל כן הן משקיעות מיוזמתן ועל חשבונן זמן נוסף מעבר לשעות ההעסקה שלהן כדי לתת משוב מינימלי והדרכה מסוימת, אך לא מספקת, לסטודנטיות שבהדרכתן.

המלצות הכרחיות

- להבטיח התנסות של הסטודנטיות במהלך שלוש שנות לימודיהן, כולל התנסות במסגרות של לידה על שוש.
- לקיים הדרכה פדגוגית הקשורה להתנסות בפועל בשדה, ובהיקף מתאים לצרכים.
- צורך בהתאמה של משרת המדריכות הפדגוגיות והיקף שעות העסקתן למטלות הנדרשות מהן בפועל.

המלצות רצויות

- חשוב לתת ביטוי אקדמי לקיומו של פעוטון במכללה ולעשות בו שימוש מושכל כחלק מתהליך ההכשרה במסלול לגיל הרך.

פרק 5: סטודנטים ובוגרים

הלימודים במכללה נערכים תוך הפרדה בין מסלולי בנים ובנות. במסלול לגיל הרך מתקיימים לימודים לבנות בלבד. ע"פ הנתונים שהועברו על ידי המכללה, מספר הסטודנטיות שהחלו ללמוד במסלול בשנים 2011-2105, נע בין 8-24 בלבד. מתוכן בדרך כלל פחות ממחצית סיימו את הלימודים בתוך 4 שנים, ונראה כי שיעור גבוה למדי לא סיימו את התואר כלל. הוועדה התרשמה שהמכללה מנסה להתמודד עם התמשכות סיום הלימודים ולשם

כך פועלת בדרכים שונות ובהן גילוי גמישות בריכוז ימי לימודים, הסעות, השמה לעבודה מעשית, שירותי תינוקיה ואף חניכה. אולם, נראה כי אין באלו כדי להוביל לשינוי ממשי.

בחינת סף הקבלה ללימודים במכללה מעלה כי הוא נמוך. המכללה מצידה החליטה כי בעתיד ידרשו תנאי סף גבוהים יותר הדומים למסלולים אחרים במכללה. בד בבד הוועדה התרשמה כי מרצים רבים מתמודדים עם קשיים הכרוכים ברמת לימודים נמוכה וצורך להנגיש את החומר הנלמד לסטודנטיות. הדבר בולט במיוחד בקורסים משותפים לסטודנטיות במסלול לגיל הרך ולסטודנטיות במסלולים אחרים כמו למשל בחטיבה למדעים.

המלצות הכרחיות

- כאמור בהמלצות בפרק ההנהלה, יש לבחון את התכנות הפעלתה של מסלול גיל רך איכותי עם מספר מועט של סטודנטיות בכל שנת לימוד.
- צורך בהעלאת דרישות הקבלה למסלול הגיל הרך.
- להיערך לקיום מסלול לימודים המאפשר לסטודנטיות לסיים את לימודיהן בתוך 4 שנים לכל היותר.

המלצות רצויות

- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרות התכנית, ולקשור אותן למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכלול גם אסוף נתונים על העסקתן.

פרק 6: תשתיות

ריחוקו של הקמפוס משירותי תחבורה ציבוריים זמינים בולט מאוד ודורש הערכות והשקעה מיוחדת מצד המכללה. כמו כן, מיקומה של המכללה באזור עוטף עזה דורש התייחסות ייחודית לצרכי מיגון שלא קיימים כיום באופן מספק. שני הנושאים דורשים השקעה כספית שהיא להתרשמותנו מעבר לאפשרויות המצויות כיום בידי המכללה.

בהתייחס לצרכי הלימוד וההוראה, כיום אין לחברי הסגל ואף לא לראשי המסלולים וכל בעלי התפקידים חדרים אישיים לעבודה ולמחקר. כיתות הלימוד לא תמיד מותאמות לגודל הכיתה, והלימודים מתקיימים לעיתים קרובות בתנאי צפיפות ובחוסר התאמה לדרישות הקורס (למשל ריתמוסיקה). כמו כן אין מרכז פדגוגי או מרכז משאבים המאפשר לסטודנטיות עבודה משותפת או עצמאית. על מנת להכין חומרי עבודה לגנים עליהן לעבוד מהבית. בהקשר לכך, המכללה לא חושפת את הסטודנטיות לחומרי עבודה וטכניקות להכנת משאבים להוראה בגנים, ובכלל זאת מדיה חדשה, וגם לא מעמידה לרשות הסטודנטיות חומרים לעבודה (לפעילויות בגן) או אפשרות לרכוש אותם בקמפוס. בחינת מאגרי המידע הראתה שחסרה במכללה גישה למאגר PsychNet. בהתייחס לשירותים הניתנים לסטודנטיות בלטה בחסרונה מודעות כלשהיא מצד הסטודנטיות לאופן שבו הן יכולות לפנות ולזכות לסיוע אישי וקשורים למשל בסיוע נפשי, ועזרה במשברים.

המלצות הכרחיות

- לקיים את הלימודים בחדרי לימוד המותאמים לגודל הקבוצה ודרישות הקורס.
- להקים מרכז משאבים שיהווה מקום למפגש ועבודה של הסטודנטיות, יאפשר להן להיחשף לשיטות עבודה, חומרים, ולקבל הדרכה וסיוע בהכנת פעילות ולעבודה בגן.

- בעלי תפקידים במסלול, כמו ראשת המסלול צריכה לזכות בחדר אישי שיאפשר את עבודתה באופן מכובד.
- לדאוג לגישה למאגר PsychNet.

המלצות רצויות

- להקצות מרחבי עבודה מותאמים לחברי הסגל עבור שהייה ועבודה אקדמית ברחבי הקמפוס ומצופה כי בעלי תפקידים במסלול, כמו למשל ראשת המסלול, יזכו לחדר אישי שיאפשר את עבודתן באופן מכובד.

פרק 7: איכות ההוראה והלמידה

קיימים במכללה מספר מנגנונים להערכה ושיפור של איכות ההוראה. חברי הסגל מתבקשים להשתתף בשני ימי עיון לסגל. בנוסף, מקיימת המכללה סקרי משוב הוראה. מרצים המקבלים משובים נמוכים נדרשים לשיחה עם מי מחברי ועדת ההוראה ובמידת הצורך נדרשים לעבור הדרכה או השתלמות. הערכת הסטודנטיות במכללה נעשית בדרך כלל בשיטות המקובלות במכללות לחינוך, הכוללות בחינות ועבודות בקורסים העיוניים ותיעוד שוטף, כתיבה רפלקטיבית ופרויקט גמר בהכשרה המעשית. התרשמות הוועדה היא כי עיקר הקושי בקידום איכות ההוראה והלמידה קשור במבנה תכנית הלימודים והמשאבים הנתונים לה כפי שתוארו בפרקים הקודמים. אלו כוללים כאמור, התאמת תכני הלימוד, רצף וקשר בין קורסי הלימוד, שעות הדרכה חסרות, קשר בין קורסי ההדרכה, התאמת תכני הלימוד בלימודי ההתמחות והמדרשה. משיחות שקיימנו עם הסטודנטיות וחברי הסגל עולה כי מרבית הקשיים הועלו אך ניתן להם מענה מוגבל מצד המכללה.

פרק 8: מחקר

הקצאת המשאבים למחקר ותמיכת המכללה במחקר של חברי הסגל דלים. למעשה כמעט ולא מתקיים מחקר עצמאי של סגל המכללה, וסטודנטיות לא שותפות למחקר. עיקר התמיכה במחקר בא לידי ביטוי בהדגשת החשיבות של ללימודי תואר שלישי לסגל המכללה והבטחת העסקה עם סיום התואר.

המלצות הכרחיות

- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.
- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.

פרק 4: סיכום המלצות

המלצות הכרחיות:

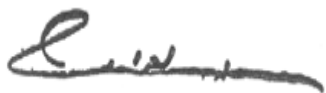
- לבחון את התכנות הפעלתו של מסלול עם מספר מועט של סטודנטיות בכל שנת לימוד ביחס להשקעה הנדרשת להפעלת מסלול איכותי.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- לבסס חברי סגל ליבתי במסלול הגיל הרך אשר מקדישים את מירב זמנם לעבודה במכללה.
- לגייס חברי סגל בעלי תואר שלישי העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- לקבוע ולפרסם כללים ברורים לקידום חברי סגל.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים.
- להפוך את תכנית הלימודים כולה רלוונטית ומעודכנת להכשרת גננות לעבודה עם ילדים בגיל הרך ולקשר בין חטיבות הלימוד שכיום הן נפרדות. יש לדאוג שכל הקורסים הדיציפלינאריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- לדאוג להוראת מכלול התכנים הרלוונטיים להכשרת הגננות לגיל הרך ובהם התפתחות ודרכי עבודה עם ילדים מגיל לידה עד שלוש, התפתחות מוטורית, התפתחות חברתית-רגשית, ארגון סביבה חינוכית, תכניות לימודים, ניהול גן (כולל מסגרות חינוך לידה עד שלוש), תכנון לימודים, הורות וקהילה, ילדים עם צרכים מיוחדים ושילובם.
- על מנת ליצור תהליכי למידה משמעותיים, יש לוודא כי היקפי הקורסים תואמים את חשיבותם, לדאוג לכך שתכני הקורסים ייבנו ברצף הגיוני (איזה קורס קודם לקורס אחר).
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- צורך בהתייחסות משמעותית יותר להכשרה לעבודה במסגרות חינוך לידה עד שלוש הן בתכנית הלימודים, והן בעבודה המעשית ובהדרכה הנלוות לה.
- להבטיח התנסות של הסטודנטיות במהלך שלוש שנות לימודיהן, כולל התנסות במסגרות של לידה עד שלוש.
- לקיים הדרכה פדגוגית הקשורה להתנסות בפועל בשדה, ובהיקף מתאים לצרכים.
- צורך בהתאמה של משרת המדריכות הפדגוגיות והיקף שעות העסקתן למטלות הנדרשות מהן בפועל.
- כאמור בהמלצות בפרק ההנהלה, יש לבחון את התכנות הפעלתה של מסלול גיל רך איכותי עם מספר מועט של סטודנטיות בכל שנת לימוד.
- צורך בהעלאת דרישות הקבלה למסלול הגיל הרך.
- להיערך לקיום מסלול לימודים המאפשר לסטודנטיות לסיים את לימודיהן בתוך 4 שנים לכל היותר.
- לקיים את הלימודים בחדרי לימוד המותאמים לגודל הקבוצה ודרישות הקורס.

- להקים מרכז משאבים שיהווה מקום למפגש ועבודה של הסטודנטיות, יאפשר להן להיחשף לשיטות עבודה, חומרים, ולקבל הדרכה וסיוע בהכנת פעילות ולעבודה בגן.
- בעלי תפקידים במסלול, כמו ראשת המסלול צריכה לזכות בחדר אישי שיאפשר את עבודתה באופן מכובד.
- לדאוג לגישה למאגר PsychNet.
- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.
- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.

המלצות רצויות:

- כדאי להפריד בין תפקידי ראש המסלול לגיל הרך וראש החוג.
- חשוב לתת ביטוי אקדמי לקיומו של פעוטון במכללה ולעשות בו שימוש מושכל כחלק מתהליך ההכשרה במסלול לגיל הרך.
- לאפשר לסטודנטיות קורסי בחירה כך שתכנית הלימודים תאפשר השלמת קורסים במקרה של חיסור או נשירה.
- כדאי להבנות את לימודי האנגלית כך שתהיה התייחסות לרמת הידע המוקדמת של הסטודנטיות.
- חשוב לתת ביטוי אקדמי לקיומו של פעוטון במכללה ולעשות בו שימוש מושכל כחלק מתהליך ההכשרה במסלול לגיל הרך.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרות התכנית, ולקשור אותן למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקתן.
- להקצות מרחבי עבודה מותאמים לחברי הסגל עבור שהייה ועבודה אקדמית ברחבי הקמפוס ומצופה כי בעלי תפקידים במסלול, כמו למשל ראשת המסלול, יזכו לחדר אישי שיאפשר את עבודתן באופן מכובד.

על החתום:

פרופ' מרים מבורך

פרופ' דורית ארם- יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מרגלית זיו

ד"ר אביבה סברדלוב

פרופ' מיכל פרלמן

ט' סיון, תשע"ו
15 יוני, 2016

לכבוד
פרופ' דורית ארם
בית הספר לחינוך
אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה :

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמוחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן :

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גב' תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

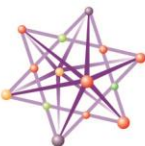

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)
סיו"ר
המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :

ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג
גבי תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

**נספח 2: סדר יום לביקור הוועדה להערכת איכות של תחום
 הגיל הרך במכללת "חמדת הדרום" ביום: 28.11.2016**

להלן סדר היום לביקור הוועדה להערכת איכות של לימודי הגיל הרך ב"חמדת הדרום" בתאריך
 28.11.2016 כולל ציון שמם של האנשים והנשים איתם תיפגשו במהלך היום.

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה : הנהלת המוסד (ללא ראש התכנית)	פרופ' שאול קרקובר – נשיא המכללה ד"ר צביה בר-שלום – סגנית הנשיא ד"ר ליליאן שטיינר – מזכיר אקדמי
9:30-10:15	ראש התכנית / מסלול	ד"ר דינה קדוש.
10:15-11:00	סגל ליבתי המלמד בתכנית	מר גיורא אלמוג, גבי אתי כהן, גבי רות אזרד, גבי אודליה ששון, ד"ר יוכי אילן, ד"ר עירית רוטמן וד"ר דינה קדוש.
11:00-11:45	מדריכים פדגוגיים	גבי רות אזרד, גבי סילביה כולצקר, גבי אודליה ששון, גבי צפרירה שלום וגבי נורית שפרעם.
11:45-12:30	סיור	סיור לגן המדעי.
12:30-13:15	סטודנטיות	
13:15-14:15	ארוחת צהרים (פגישה סגורה של הוועדה)	
14:15-15:00	בוגרות	
15:00-15:15	הפסקה	
15:15-15:30	מפגש סיכום	פרופ' שאול קרקובר – נשיא המכללה ד"ר צביה בר-שלום – סגנית הנשיא ד"ר ליליאן שטיינר – מזכיר אקדמי ד"ר דינה קדוש – ראש מסלול הגן
15:30-16:15	ישיבה פנימית של הוועדה.	